

УДК 347.72.036(497.11)

**Јована ВЕЛИЧКОВИЋ, мастер
а.о.д. Јанковић, Поповић, Митић**

ОСТАВКА ДИРЕКТОРА ПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА (ПРАВНА ПРИРОДА И УСЛОВИ ЗА ПРЕСТАНАК ФУНКЦИЈЕ)

Резиме

Чланак се бави анализом инстинктивних оставке директора привредног друштва. У оквиру правне анализе предметног инстинктивног моју се разматрају три групе питања: правна природа оставке директора привредног друштва, услови потребни за престанак чланства у ујави друштва оставком и правне последице оставке директора. У овом раду анализираће се прве две групе питања. У оквиру питања о правној природи оставке анализира се правна природа изјаве воље директора којом саопштава оставку друштву. У погледу услова који су неопходни да се остваре како би чланство у ујави друштва престало оставком разматра се који су то услови, као и додатна питања која у конкретном случају могу бити сјорна (на пример могућности ојозива оставке).

Кључне речи: *оставка директора, правна природа оставке, изјава воље, услови за престанак чланства у ујави друштва оставком, ојозив оставке.*

I Увод

Оставка представља један од законом уређених начина престанка функције директора привредног друштва.¹

Према нашем праву, функција директора, поред оставке, може престати и на један од следећих законом предвиђених начина:

- 1) истеком периода на који је директор именован,²
- 2) престанком испуњавања услова који се захтевају за обављање функције, а које је наступило у току трајања мандата,³
- 3) неусвајањем финансијских извештаја од стране скупштине друштва у року који је предвиђен за одржавање редовне седнице скупштине,⁴
- 4) разрешењем,⁵
- 5) статусном променом друштва (у случају да друштво престаје статусном променом),⁶
- 6) именовањем ликвидационог управника,⁷ и

1 Оставка директора привредног друштва у нашем праву регулисана је Законом о привредним друштвима, члановима 220, 231, 396, 426 и 440. Види: Закон о привредним друштвима, *Службени гласник РС*, бр. 36/2011, 99/2011 и 83/2014 (даље у фуснотама: ЗПД). О институту оставке директора привредног друштва у нашој литератури видети: Мирко Васиљевић, *Компанијско право – право привредних друштва*, 6. издање, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2011, стр. 381–382 и 392; М. Васиљевић, *Корпоративно управљање – изабране теме*, Удружење правника у привреди Србије, Београд, 2013, стр. 189–190.

2 ЗПД, чл. 394 ст. 1.

3 ЗПД, чл. 394 ст. 2. Услови потребни за обављање дужности директора привредног друштва прописани су у члану 382 ЗПД (пословна способност, услови одређени статутом друштва и одсуство постојања одређених околности – већ постојеће чланство у управи више од пет друштава, правноснажна осуђујућа пресуда кривичног суда због учињеног кривичног дела против привреде или постојање изречене мере безбедности забране обављања делатности, уколико иста представља претежну делатност друштва).

4 ЗПД, чл. 394 ст. 3.

5 ЗПД, чл. 395, 425 и 439.

6 ЗПД, чл. 505 ст. 3 тач. 5.

7 ЗПД, чл. 529 ст. 2. У поступку ликвидације могуће је да не дође до престанка функције дотадашњих заступника друштва. Наведено постојаће у ситуацији када одлуком о покретању ликвидације не буде именован ликвидациони управник, јер у том случају по самом закону сви законски заступници друштва постају ликвидациони управници. Како закон каже тада не престају овлашћења само законских заступника друштва (извршни директори), док би овлашћења осталих директора престала даном доношења одлуке о покретању поступка ликвидације. Такође, могуће је да лица која су била директори (заступници) одлуком друштва буду именовани за ликвидационог управника. Види: ЗПД, чл. 529 ст. 1, 3.

7) именованем стечајног управника.⁸

Међу наведеним начинима престанка функције директора засебну групу чине оставка и разрешење. Оно што оставку и разрешење чини особеним јесте да правно дејство које се огледа у престанку функције директора не наступа по самом закону, односно када настану законом предвиђене чињенице, већ је неопходно постојање одлуке надлежног органа друштва (разрешење), односно изјава воље овлашћеног лица – директора (оставка), а које у смислу престанка функције имају конститутивно дејство.⁹

Додатно у погледу оставке директора особеност постоји и код технике уређења овог института која се огледа у детаљнијој законској регулативи, нарочито правних последица које наступају у случају оставке директора, међу којима је свакако најзначајнија могућност покретања поступка принудне ликвидације друштва¹⁰ (опет све посматрано у од-

8 За разлику од претходно наведених основа престанка функције директора привредног друштва, који су регулисани Законом о привредним друштвима, последње наведени је регулисан Законом о стечају. У члану 74 закона стоји да даном отварања стечајног поступка престају управљачка и заступничка права директора друштва. Такође и код овог основа постоји један изузетак, а то је да функције директора друштва могу престати и пре доношења решења којим се отвара стечајни поступак. Наведено се односи на претходни стечајни поступак када се испитује постојање стечајних разлога, а када може бити предузета једна од мера обезбеђења прописана законом – именовање привременог стечајног управника (члан 62). Тада такође престају овлашћења дотадашњих заступника друштва. Види: Закон о стечају (*Службени гласник РС*, бр. 104/2009, 99/2011, 71/2012 – одлука УС и 83/2014).

9 На пример, када истекне период трајања мандата није потребно донети посебну одлуку којом ће се установити чињеница престанка функције директора, јер је функција престала по самом закону. Таква евентуална одлука би имала само деклараторно дејство. Код разрешења и оставке није довољно да су испуњени услови предвиђени законом за примену ових института, већ је неопходна и одлука/изјава надлежног органа (лица) која ће имати конститутивно дејство, а које се огледа у престанку функције директора. Дакле, чак када постоји оправдан разлог уколико се исти захтева по закону, за разрешење директора, његова функција не може престати све док се о томе не донесе одлука. Исте околности постоје и код оставке директора.

Оставка и разрешење као начини престанка функције директора повезани су и на један специфичан начин. Оставка представља својеврсно право директора, чија се садржина огледа у могућности престанка обављања функције пре истека периода на који је директор именован. Паралелно право на страни привредног друштва јесте могућност разрешења или како се дугачије може назвати, опозив именовања директора друштва.

10 Принудна ликвидација регулисана је у чл. 546 до 548 ЗПД. У погледу примене одредби закона о принудној ликвидацији, Министарство економије и регионалног развоја, као надлежно ресорно министарство, дана 8.6.2012. године донело је мишљење бр. 011-00-163/2012-06 у коме стоји да је потребно одложити примену одредби закона о принудној ликвидацији до доношења измена и допуна закона

носу на друге основе престанка функције), као и околност да постоје само одредбе закона којима се уређује оставка директора акционарског друштва, а које се сходно примењују и на оставку директора друштва са ограниченом одговорношћу.¹¹

При анализи оставке директора привредног друштва, као начина престанка функције, могу се разматрати три групе питања: 1) правна природа оставке, 2) услови који су неопходни да се остваре како би функција директора престала оставком у складу са законом и 3) питање правних последица које оставка директора производи по друштво. У овом раду биће речи о прве две групе питања.

II Правна природа оставке директора привредног друштва

Две околности дефинишу правну природу оставке директора друштва: а) чињенични основ или разлог због кога се може дати оставка и б) питање да ли је за правно дејство оставке довољна изјава воље директора упућена друштву или је неопходна и одлука одређеног органа друштва којом се таква одлука директора усваја.

У погледу чињеничног основа или разлога давања оставке, питање које се поставља јесте да ли је од важности природа разлога због којег

којима би се овај институт детаљније регулисао. У мишљењу је наведено да „Закон о привредним друштвима не садржи упућујуће норме којима се прописује сходна примена одредаба којима се уређује добровољне ликвидације или неких других законских одредаба, иако да за спровођење принудне ликвидације не постоји довољан правни оквир који би у целости регулисао ову материју. Имајући у виду да су у целости ван правне регулативе остала питања правних последица принудне ликвидације и питања спровођења поступка, односно правној и фактичкој ситуацији привредног друштва над којим је покренути принудне ликвидације, ие сврху одредаба о принудној ликвидацији које имају за циљ и заштити поверилаца, мишљења смо да постоји реална опасност да се овако недовољно регулисан институти злоупотреби при чему би интереси поверилаца могли бити изирани“. Након што је ресорно министарство саопштило наведено мишљење Агенција за привредне регистре не спроводи поступак принудне ликвидације. Није спорно да недовољно регулисање предметног института може довести до злоупотреба у пракси, али исто тако и непримена овог института може произвести значајније злоупотребе и проблеме, један од њих је постојање привредних друштава чије је функционисање супротно принудним прописима (друштва без законског заступника, недовољан број чланова, основни капитал мањи од законом прописаног, изречена мера забране обављања делатности...). Мишљење министарства доступно на адреси: http://www.apr.gov.rs/portals/0/mediji/Misljenje_Min.ekonomije_i_reg.razvoja-prinudna_likvidacija.pdf.

11 Види: ЗПД, чл. 220 и 231. Наравно потребно је водити рачуна да је сам законодавац употребио термин сходна примена, а на основу чега је приликом примене института оставке директора на друштво са ограниченом одговорношћу потребно посебно водити рачуна о правним обележјима те форме привредног друштва.

директор даје оставку, односно да ли је оставка могућа само у случају постојања оправданог разлога или слобода воље директора у смислу обављања функције у друштву није ограничена, па је оставку могуће дати и без постојања таквог разлога.

Битно је указати због чега је важно питање да ли закон или интерни акти друштва прописују постојање оправданог разлога за давање оставке или не. Уколико је прописано да је за оставку директора потребно постојање оправданог разлога, било тако што се таксативно наводи када се сматра да постоји оправдан разлог, или постоји генерална одредба која захтева постојање таквог разлога, онда је неопходно и утврдити постојање таквог разлога како би функција директора престала на правно дозвољени начин, односно потребно је да оставка директора буде прихваћена од стране надлежног органа друштва, најчешће у форми одлуке. То првенствено подразумева да директор мора у самој оставци навести из ког разлога даје оставку, а затим мора постојати консензус око тога да ли је наведени разлог оправдан и да ли постоји. У случају спора између директора и привредног друштва поменуто питање препустило би се на решавање суду или алтернативним методама решавања спорова (арбитража, медијација). Дакле, све док се не утврди постојање оправданог разлога за давање оставке (одлуком надлежног органа друштва или одлуком суда која би заменила постојање одлуке друштва), директор не би могао да престане са обављањем функције. У том случају чињеница да све док се не утврди постојање оправданог разлога за давање оставке директор мора да обавља функцију у друштву, а против своје воље, није од утицаја на одговорност друштва према директору, јер таква обавеза постоји по самом закону.¹² Уколико у таквим околностима директор ипак одбије даље обављање функције за евентуалну штету која може бити проузрокована привредном друштву, одговараће по основу уговора (или у складу са околностима конкретног случаја због кршења дужности пажње или евентуално дужности лојалности).

У случају да закон не захтева постојање оправданог разлога за давање оставке директора, онда су околности једноставније. Само саопштење оставке друштву на законом уређен начин представља правно ваљан основ за престанак функције. Да ли је у последњем случају постојао оправдани разлог за давање оставке може бити од значаја само за (имовинску) одговорност директора према друштву.¹³ Дакле у првом

12 Уколико би се у конкретном случају ипак утврдило постојање оправданог разлога за давање оставке, директор коме није било омогућено да због насталог спора напусти функцију, у складу са околностима, могао би истаћи одштетни захтев према друштву, нарочито због изгубљене добити (на пример, није могао да се ангажује у другом друштву и по том основу оствари одређену накнаду).

13 Одговорност директора према друштву могла би постојати по основу повреде уговора, али не и на основу закона. Одговорност по основу закона не може постојати

случају када се захтева постојање оправданог разлога, оставка директора производи правно дејство тек од момента када се утврди постојање таквог разлога, док у другом случају када се не захтева постојање таквог разлога, оставка директора производи правно дејство од тренутка када је упућена друштву. Уколико је оставком био предвиђен отказни рок, онда претходно наведено се примењује тако што у првом случају отказни рок почиње да тече од тренутка утврђења постојања оправданог разлога, док у другом случају од тренутка саопштења оставке друштву.

Наш закон у погледу права на оставку директора садржи одредбу која каже да директор може у свако доба преосталим директорима дати оставку писаним путем.¹⁴ Наведена одредба закона не говори изричито да ли је за оставку директора потребно постојање оправданог разлога или не, међутим како не постоји изричит захтев за постојање оправданог разлога за давање оставке, може се рећи да у нашем праву слобода члана управе на давање оставке није ограничена.

У односу на претходно наведено може се поставити питање да ли је у нашем праву дозвољено да друштво аутономним актима пропише постојање (оправданог) разлога за давање оставке директора.

Имајући у виду да закон приликом дефинисања услова за давање оставке не садржи клаузулу „уколико оснивачким актом није другачије предвиђено“, може се сматрати да слобода директора да друштву саопшти оставку не може бити ограничена.

Друга околност која опредељује правну природу оставке директора привредног друштва јесте питање да ли је оставка уређена као једностранни или двострани правни акт. У овом случају питање јесте да ли је за оставку директора као начина престанка функције у друштву довољна само изјава воље директора упућена привредном друштву, или је неопходно и да се таква изјава воље усвоји од стране одређеног органа друштва.

У нашем праву оставка директора уређена је као једностранни акт, а такво уређење постоји и у већини осталих права.¹⁵

Претходни закон садржао је одредбу у којој је изричито стајало да за дејство оставке директора друштва није потребна одлука другог

из разлога јер у случају када закон даје потпуну слободу директору у погледу разлога за давање оставке, сам разлог, па чак иако се не може сматрати оправданим за напуштање функције, не може довести до повреде закона.

14 ЗПД, чл. 396 ст. 1.

15 Види: М. Васиљевић, *Корпоративно управљање – изабране теме*, стр. 189; Јакша Барбић, *Право друштва – друштва калкулација*, 4. издање, Организатор, Загреб, 2001, стр. 489; Alan Dignam, John Lowry, Nicola Padfield (series editor), *Company Law*, Fourth Edition, Oxford University Press, 2008, стр. 272.

органа друштва.¹⁶ Садашњи закон такву одредбу више не садржи, али како не постоји захтев да одлука директора о оставци буде усвојена од стране било ког органа друштва, јасно је да и према садашњем уређењу оставка директора представља једностранни правни акт.

Када се каже да је оставка директора друштва једностранни акт, то подразумева да само њено саопштење има конститутивно дејство према друштву (одвојено је питање дејства оставке према трећим лицима, о чему ће касније бити речи). Уколико би орган друштва донео одлуку којом се прихвата оставка директора, а што у пракси није редак случај, таква одлука би имала само деклараторно дејство. Такође када је оставка директора уређена као једностранни акт, не постоји могућност да се таква одлука директора не прихвати од стране друштва, односно уколико би друштво донело одлуку да не прихвата оставку директора она не би имала правно дејство.

Другачије су околности уколико би оставка директора била уређена као двострани акт. Тада би поред изјаве директора којом саопштава своју оставку друштву, за правно дејство оставке било неопходно и постојање прихвата такве изјаве воље директора од стране одређеног органа друштва. Наведено би могло довести до ситуације да се оставка директора не прихвати од стране друштва. Обзиром на то да би тада дошло до својеврсног принудног обављања функције прикладније решење јесте уређење оставке као једностраног акта.

Уређење оставке као двостраног акта може бити применљиво када се за давање оставке тражи постојање оправданог разлога. У случају да се такав разлог не захтева, што је случај у нашем праву, потреба да оставка буде прихваћена од стране друштва тешко би могла бити применљива, јер се поставља питање по ком основу би друштво могло одбити прихват оставке (а који није везан за потребе друштва).

Правна природа оставке директора, односно питање да ли се ради о једностраном или двостраном акту може производити даље правне последице нарочито у погледу одговорности директора према друштву. Када директор саопшти друштву своју изјаву воље којом даје оставку, таква изјава воље може имати одређену садржину нарочито у погледу отказног рока или регулисања других питања између директора и друштва. Уколико друштво такву изјаву воље прихвати, онда ће постојати сужена могућност за евентуалну одговорност директора према друштву. Наведено је нарочито од важности јер друштво има могућност да реагује на одређене околности оставке са којим се не слаже, јер како је у

16 ЗПД (2004), чл. 326 ст. 3. „Оставком престаје чланство у управном одбору. За престанак чланства по овом основу није потребна посебна одлука органа друштва.“ Закон о привредним друштвима (*Службени гласник РС*, бр 125/2004).

питању двострани акт он има карактер споразума, односно по правној природи је близак уговору.

Оставка директора као једностранни правни акт, а нарочито у околностима када се за правно дејство оставке не захтева постојање оправданог разлога, на страни директора оставља веће могућности за постојање евентуалне одговорности према друштву.

Такође када се каже да је по правној природи оставка једностранни акт, може се поставити питање дубље анализе правне природе изјаве о оставци директора друштва. Оставка директора се не би могла окарактерисати као једностранни правни посао, нити као једностранна изјава воље у смислу извора облигације, већ пре као правна радња слична правним пословима.¹⁷ Изјавом воље којом се саопштва оставка не настаје промена у субјективним грађанским правима, већ представља саопштење воље овлашћеног лица које по самом закону производи одговарајуће правно дејство.

На основу свега наведеног оставка директора привредног друштва се може дефинисати као *изјава воље (правна радња) даша у йрописаној форми, којом члан уйраве саоийштва йривредном друшћиву (законом одређеном орјану друшћива) да йресћаје са обављањем функције йре иштета йериода на који је именован.*

У овом делу потребно је указати и на чињеницу да се оставка директора, поред разрешења често означава као вид статусне одговорности (у претходном закону је као таква била изричито означена заједно са разрешењем).¹⁸ За институт разрешења директора у том погледу нема већих дилема, док се у погледу оставке не може у потпуности остати при таквом ставу. Могуће су околности у којима члан управе сматра да не обавља своју функцију на начин који се од њега основано очекује (било континуирано или је у питању конкретан повод), а због чега осећа грижу савести и сматра да је потребно да престане са обављањем функције. Такође члан управе друштва својом оставком може имати намеру да предупреди предстојеће разрешење. У таквим околностима може се рећи да је у питању одређени вид статусне одговорности. Међутим могу постојати и сасвим другачији разлози за оставку члана управе друштва, на пример болест, пресељење, промена професије. У

17 Види: Драгољуб Стојановић, Оливер Антић, *Увод у грађанско йраво*, стр. 312–315. Правне радње сличне правним пословима су чиновни воље, саопштења воље, саопштења замисли и реални акти. Оставка директора у овом смислу представља саопштење воље.

18 Види: М. Васиљевић, *Корпоративно уйрављање – йравни асийкћии*, Правни факултет Универзитет у Београду, стр. 217. ЗПД (2004), у одсеку 8 који носи назив одговорност чланова управног одбора и чланова извршног одбора, садржи пододсек под називом статусна одговорност у оквиру кога се регулишу оставка и разрешење.

претходним случајевима не можемо рећи да оставка представља вид статусне одговорности члана управе. Из наведеног разлога јасно је да и у овом сегменту одређења оставка члана управе има специфичну природу.

III Услови потребни за престанак чланства у управи привредног друштва оставком

Постоји неколико питања које је потребно размотрити у погледу услова који су неопходни да се остваре како би функција директора привредног друштва престала оставком, а то су: а) правна форма у којој се саопштава оставка друштву, б) коме се оставка саопштава у унутрашњој структури друштва, в) од ког тренутка оставка производи правно дејство према друштву и трећим лицима и г) питање могућности опозива оставке.

1. Правна форма

Као што је већ указано наше право оставку директора привредног друштва уређује као једностранни акт, односно као изјаву воље упућену привредном друштву. Следеће питање које се поставља јесте да ли је прописана одређена форма која је услов пуноважности изјаве воље којом се саопштава оставка. Наше право у погледу наведеног нема већих дилема, јер у чл. 396 закона јасно стоји да се оставка саопштава писменим путем, а на основу чега се основано може закључити да је за оставку директора привредног друштва прописана писмена форма. У случају да закон није изричито одредио форму у којој се оставка саопштава друштву постојала би могућност избора на страни лица које саопштава оставку. То даље подразумева да би оставка директора могла произвести правно дејство било да је дата у писменом облику или је директор који даје оставку своју одлуку усмено саопштио одређеном органу друштва.

На основу наведеног јасно је да у случају када директор друштва усмено саопшти своју одлуку о оставци (чак и када је учињена на седници одбора) таква изјава не може имати правно дејство у смислу престанка функције. Као што је случај са другим правним пословима или правним радњама за које је законом прописана одређена форма, иста је услов пуноважности за такве правне послове или радње. Наведено правило примењује се и на оставку директора привредног друштва. Изнето схватање није прихваћено у свим правима, на пример у британској судској пракси сматра се да усмено дата изјава воље којом се саопштава

оставка може имати правно дејство уколико је прихваћена од стране друштва (становиште је заузето у случају *Latchford Premier Cinema Ltd v Ennimon (1931)*).¹⁹

2. Орган друштва коме се саопштава оставка

Општа правила налажу да се оставка директора саопштава органу именована, међутим у нашем праву наведено није основно правило. Закон каже да се у случају једнодомне управе оставка саопштава преосталим директорима, док у случају дводомне управе извршни директор оставку саопштава надзорном одбору, а члан надзорног одбора преосталим члановима истог органа управе.²⁰ На основу наведеног може се закључити да у нашем праву само у једном случају оставка се саопштава органу именована, а то је случај оставке извршног директора друштва са дводомном управом.

Ком органу се саопштава оставка од значаја је у том погледу што ако се она саопштава органу именована исти орган би могао да предузме активности у циљу ангажовања новог директора,²¹ а након чега би могло да уследи именоване новог члана. У околностима када се оставка саопштава оним органима друштва који истовремено нису органи именована за односну врсту директора, настали недостатак у чланству управе могао би да се реши само привременим мерама, као што је институт кооптације директора.²²

Као што је већ указано према важећем закону оставка директора саопштава се органу именована само у случају извршних директора код дводомног модела управе, док у случају директора једнодомног модела и чланова надзорног одбора код дводомног модела управе, оставка се саопштава преосталим директорима, а не скупштини друштва као органу именована. Овакво решење заједно са осталим одредбама закона може изгледати као оправдано, јер се институт кооптације по самом закону не примењује на извршне директоре дводомног модела управе. Наведено се закључује на основу чињенице да у оквиру уређења извршних директора друштва дводомне унутрашње структуре нема одредбе о кооптацији, док иста одредба постоји код уређења директора друштва једнодомне унутрашње структуре, као и код уређења надзорног

19 Stephen W. Mayson, Derek French, Christopher L. Ryan, *Company Law*, Oxford University Press, 2004–2005 Edition, стр. 447.

20 Види: ЗПД, чл. 396 ст. 1, 426 ст. 1, 440 ст. 1.

21 Уколико такво ангажовање изостане од стране органа друштва у чијој је надлежности покретање иницијативе избора новог директора (сазивање седнице, стављање на дневни ред доношења одлуке о избору новог члана управе).

22 Институт кооптације у нашем праву уређен је ЗПД, чл. 386.

одбора.²³ У случају да друштво са дводомном структуром управе нема предвиђени број извршних директора свакако да је једноставније сазвати седницу надзорног одбора у циљу именована недостајућег директора, него што је случај са седницом скупштине друштва у случају недостатка члана надзорног одбора или одбора директора код једнодомне управе. Институт кооптације своју сврху остварује у виду спречавања недостатка предвиђеног броја директора у друштву, како би оно могло функционисати, а нарочито у околностима када би било отежано сазвати ванредну седницу скупштине на којој би чланови друштва именовали недостајућег директора.

На основу претходно наведеног може се сматрати оправданим решење да се у случају оставке директора на које се примењује институт кооптације, иста саопштава преосталим директорима, а не органу именовања. У таквим околностима преостали директори могу именовати новог члана управе који ће своју функцију обављати до наредне седнице скупштине друштва када би требало да буде именован нови члан управе.

Такође, у околностима када је могуће именовати привременог члана и тиме решити евентуалне проблеме у функционисању друштва, свакако постоји обавеза да се скупштина друштва обавести о оставци члана управе и да се међу тачке дневног реда наредне скупштине друштва уврсти именоване новог члана.²⁴

Све претходно наведено примењује се у околностима када постоји више директора унутар друштва. У случају да оставку даје једини директор друштва, изјаву воље такве садржине увек саопштава органу именовања. Код једнодомне управе то је скупштина друштва (тачније председнику скупштине или акционару који поседује највећи број акција са правом гласа), а у случају извршног директора дводомне управе, то је надзорни одбор. Надзорни одбор по самом закону увек је колективно тело (сачињено од најмање три члана), те не може доћи до околности да оставку даје једини члан тог одбора, на основу чега у оквиру уређења оставке члана надзорног одбора нема одредбе овакве садржине.

23 Види: ЗПД, чл. 386 и 436. Одредбе о кооптацији директора једнодомне управе сходно се примењују и на кооптацију чланова надзорног одбора.

24 Директору који је именован кооптацијом мандат престаје на првој наредној седници скупштине. Наведено подразумева да недостајући директор треба да буде именован на истој седници скупштине. Како је сазивање седнице скупштине друштва, као и дефинисање тачака дневног реда у надлежности директора друштва, јасно је да постоји обавеза постојећих директора око ангажовања новог члана у складу наведеним законским обавезама. Међутим, уколико ангажовање директора по овом питању изостане, иницијативу за избор новог члана управе могу преузети акционари друштва (сазивање ванредне седнице и права акционара која се односе на дневни ред скупштине). Види: ЗПД, чл. 337, 338, 371, 398 ст 1 тач 8, 441 ст. 1 тач 7.

На крају се може указати, да без обзира на схватања о томе да ли је боље решење да се оставка директора увек саопштава органу именована или не, решење нашег закона је примерено барем у том погледу што је јасно ком органу је потребно саопштити оставку. У случају да закон није био изричит постојала би дилема управо око овог питања да ли се оставка саопштава само органу именована или то могуће учинити и изјавом воље упућене другом органу друштва.

3. Тренутак од ког оставка директора производи правно дејство

Оставка директора производи унутрашње и спољашње правно дејство. Унутрашње правно дејство усмерено је ка привредном друштву испољава се у престанку функције, док је спољашње дејство усмерено ка трећим лицима и испољава се у чињеници да односно лице више не може представљати одређено привредно друштво у складу са овлашћењима које је имало на основу закона, унутрашњих аката и одлука органа друштва. Питање које се сада поставља јесте од ког тренутка наступа правно дејство оставке директора.

Оставка директора према привредном друштву производи правно дејство даном подношења, осим уколико у самој оставци није наведен неки каснији датум.²⁵ У том смислу дато је дискреционо право директору да одреди неки каснији датум као тренутак од кога оставка производи правно дејство, а што може бити од значаја нарочито за евентуалну одговорност директора која по том основу може да настане. Директор друштва је свакако упознат са тренутним стањем друштва, те у том погледу уколико би одредио неки каснији датум као дан почетка дејства дате оставке, исто би представљало понашање са дужном пажњом. У супротном уколико би директор знао да његово одсуство у наредном периоду може проузроковати штетне последице по друштво и без обзира на такво сазнање ипак саопшти своју оставку, могло би се говорити о постојању елемената који воде одговорности директора за проузроковану штету друштву. У британском праву сматра се да је за извршне директоре примерен отказни рок износи три месеца, такође уобичајено је да се у самим уговорима који се закључују са извршним директорима одреди трајање примереног отказног рока у случају оставке (правило установљено у случају *CMS Dolphin Ltd v Simonet (2001)*).²⁶

У погледу правног дејства оставке према трећим лицима од значаја је други временски тренутак. Оставка директора као једна од

25 ЗПД, чл. 396 ст. 3.

26 S. W. Mayson, D. French, C. L. Ryan, *нав. дело*, стр. 477.

промена која настаје унутар друштва региструје се у складу са законом о регистрацији, те на основу тога може се рећи да оставка директора према трећим лицима производи правно дејство од једног каснијег тренутка, а то је моменат регистрације настале промене.

Закон о привредним друштвима каже да се оставка директора региструје у складу са законом о регистрацији, а то је Закон о поступку регистрације у Агенцији за привредне регистре.²⁷ Поменути закон предвиђен је општи рок од 15 дана за упис података и њихових промена које се региструју у Агенцији за привредне регистре,²⁸ а међу које спада и чињеница оставке директора као настала промена у унутрашњој структури друштва.²⁹ Рок од 15 дана у коме је потребно уписати у регистар насталу промену почиње да тече од тренутка када промена заиста настане. Наведено се истиче због већ поменуте могућности да у оставци директора може бити наведен неки каснији датум од кога она производи правно дејство, а који није сам дан саопштења оставке друштву. То даље подразумева да уколико у оставци није наведен неки каснији датум као дан од кога она производи правно дејство према друштву, рок од 15 дана за регистрацију оставке почиње да тече од дана њеног подношења. У случају да је у оставци наведен неки каснији датум, као дан од кога оставка производи правно дејство према привредном друштву, онда рок од 15 дана за регистрацију оставке почиње да тече од дана када су настале правне последице оставке, а не од дана када је она саопштена друштву. У складу са претходно изнетим прецизно дефинисање тренутка од кога почиње да тече рок за регистрацију оставке јесте да је то тренутак када наступају правне последице оставке према привредном друштву, а не тренутак саопштавања оставке друштву (као што је указано ова два тренутка не морају да се подударају). Наведено проистиче из тумачења одредбе којом се прописује рок за упис података, јер се каже да исти почиње да тече од настале промене података који се региструје. Како у ситуацији када је у оставци наведен неки каснији тренутак од кога она производи правно дејство, а не сам дан подношења, онда заправо промена не настаје до самог тренутка (датума) који је наведен у оставци. На овом месту је потребно напоменути да рок од 15 дана који закон предвиђа за упис података у регистар није преклузивне природе, те и по његовом протеку постојаће могућност регистрације оставке, у

27 Види: Закон о поступку регистрације у Агенцији за привредне регистре, *Службени листник*, бр. 99/2011 (у даљем тексту: Закон о регистрацији).

28 Закон о регистрацији, чл. 10 ст. 1 „Подносилац пријаве је дужан да Агенцији поднесе пријаву у року од 15 дана од дана настанка података или документа који су предмет регистрације, односно промене регистрованог података или документа, ако законом није одређен други рок.“

29 ЗПД, чл. 396 ст. 4.

том случају закон предвиђа само плаћање одређене накнаде.³⁰ Такође, важно је нагласити да упис оставке у регистар има само деклараторно дејство, док конститутивно дејство у смислу престанка функције има сама изјава воље директора упућена друштву којом саопштава оставку (у складу са отказним роком уколико је исти предвиђен).

Постоје мишљења да када је у питању регистрација оставке директора друштва, а нарочито директора који су законски заступници друштва, рок за упис настале промене у регистар треба да буде краћи.³¹ У складу са изнетим ставом ЗПД је могао да садржи одредбу да се оставка директора региструје у складу са законом, без одлагања. Друга могућност може бити прописивање краћег рока за регистрацију у случају оставке директора који су законски заступници друштва.

Тек када се оставка директора региструје у складу са законом може се говорити о њеном дејству према трећим лицима. ЗПД и Закон о регистрацији у том погледу садрже исто решење, а то је да је у питању наредни дан од дана објаве.³²

Код овог питања потребно је указати и на члан ЗПД који дозвољава да се одступи од општег правила, односно постоји могућност да трећа лица доказују чињеницу да им регистровани податак није могао бити познат у одређеном временском периоду по регистрацији, као и могућност да привредно друштво доказује да је треће лице било упознато са одређеним податком и пре његове регистрације.³³

Проблеми могу настати управо око утврђивања тренутка објаве регистрованог податка. Решење Агенције за привредне регистре којом се усваја захтев за промену података садржи датум када је само решење донето. Такође у регистру у рубрици „Одлуке регистратора“ у којој су доступне све донете одлуке у поступку пред Агенцијом за привредне регистре за конкретно привредно друштво, стоји означен датум објаве

30 Закон о регистрацији, чл. 10 ст. 2.

31 Ј. Барбић, *нав. дело*, стр. 477. Краћи рок за упис промене у саставу чланства управе друштва у хрватском праву примењује се код свих основа престанка функције, а не само код оставке.

32 Види: ЗПД, чл. 6 ст. 2; Закон о регистрацији, чл. 22 ст. 3.

33 Види: ЗПД, чл. 6 ст. 3 и 4. Закон даје могућност трећим лицима да доказују да је за њих било немогуће да се током периода од 15 дана од дана објављивања регистрованих података упознају са њиховом садржином. Такође друштво може доказивати да су трећа лица била упозната или су морала бити упозната са подацима друштва и пре њихове регистрације у складу са законом о регистрацији. Прва директива ЕУ предвиђа још једну могућност за случај када чињенице које су настале још нису регистроване. У наведеном случају директива даје могућност трећем лицу да се позове на такве чињенице. Види: Вук Радовић у: Мирко Васиљевић, Вук Радовић, Татјана Јевремовић Петровић, *Компанијско право Европске уније*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2012, стр. 106.

документа (који се увек поклапа са даном доношења одлуке).³⁴ Међутим чак иако се одлука регистратора не објави истог дана када је донета, а касније као датум објаве одлуке означи исти, неспорно је да се као дан објаве сматра онај који стоји као такав у регистру иако то у конкретном случају не одговара чињеничном стању. Због претходно наведеног од значаја је горе поменута одредба ЗПД.

У конкретном случају чињенице познавања, односно непознавања податка који је предмет регистрације утврђивале би се у парничном поступку. По својој природи тужбени захтев такве садржине је деклараторне природе. Може се рећи и да овакава ситуација представља изузетак од општег правила да се тужбом не може утврђивати постојање, односно непостојање чињенице.³⁵ Закон о парничном поступку дозвољава изузетак када је таква деклараторна тужба дозвољена законом или другим прописом.³⁶ У конкретном случају ЗПД представља правни основ за дозвољеност деклараторне тужбе којом се захтева утврђење постојања (непостојања) чињенице оставке директора привредног друштва. Међутим, пре је за очекивати да утврђивање постојања чињенице познавања, односно непознавања података који је предмет регистрације, не буде предмет самосталног тужбеног захтева, већ предмет утврђивања целокупног чињеничног стања релевантног за доношење одлуке у спору између друштва и трећег лица.

4. Могућност опозива оставке

За разлику од претходног закона, садашњи закон не садржи одредбу којом се уређује опозив оставке директора. Сходно претходном закону опозив оставке директора био је могућ само уколико се са опозивом сагласи управни одбор,³⁷ на основу чега је неспорно да за разлику од саме оставке, њен опозив је био уређен као двострани акт. Како је сам закон указивао да се управни одбор може сагласити са опозивом оставке, могуће су биле и ситуације да такве сагласности нема. Закон није захтевао образложење одлуке одбора којом се прихвата или не опозив оставке, те је иста била у домену дискреционог права чланова одбора.

34 Наведено проистиче и из члана 22 Закона о регистрацији, у коме у ставу 2 стоји да регистровани подаци и документи се истовремено објављују са доношењем решења којим се регистрациона пријава усваја.

35 О појму деклараторне тужбе видети: Александар Јакшић, *Грађанско процесно право*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2010, стр. 258–264.

36 Види: Закон о парничном поступку (*Службени гласник РС*, бр. 72/2011, 49/2013 – одлука УС, 74/2013 – одлука УС и 55/2014), чл. 194 ст. 3.

37 ЗПД (2004), чл. 326 ст. 4: „Оставка се може опозвати само уз сагласност управног одбора акционарског друштва.“

Како садашњи закон нема одредби о могућности опозива оставке директора, може се поставити питање да ли је опозив оставке дозвољен у нашем праву? У овом случају могло би се приступити тумачењу по супротности, те сходно томе закључити да све што није изричито забрањено законом подразумева се да је дозвољено. Овакво тумачење је чини се исправније у односу на тумачење да због чињенице што закон не уређује могућност опозива оставке исти није дозвољен. Међутим уколико се прихвати став да је опозив оставке директора дозвољен отварају се друга спорна правна питања.

Пре покушаја одговора на иста потребно је указати на разлику између опозива оставке директора и повлачења оставке. Опозив представља одузимање правног дејства изјављене воље, док повлачење представља акт којим се спречава да одређена изјава воље произведе правно дејство.³⁸ У том погледу о повлачењу оставке директора би се говорило у околностима када још увек нису наступиле правне последице оставке (престанак чланства у управи друштва). Такве околности могу настати када је у оставци наведен неки каснији тренутак од кога она производи правно дејство (различит од тренутка подношења оставке друштву) или евентуално уколико је писмена изјава којом се опозива оставка стигла пре или истовремено са самом писменом изјавом о оставци. У случају да је оставка већ произвела правно дејство онда говоримо о њеном опозиву.

Прво питање које се поставља код опозива јесте који орган унутар друштва може прихватити опозив оставке. Јасно је да опозив не може бити једностран изјава воље с обзиром да је функција директора већ престала, а нико не може сам себе поставити за члана органа привредног друштва. И у овом случају логика налаже да би за прихват оставке могао бити надлежан само орган именовања, али такво решење није било предвиђено претходним законом (изузев за чланове извршног одбора).³⁹

Друго питање које се код опозива оставке поставља јесте како правно третирати опозив и прихват опозива оставке. Опозив остав-

38 У теорији облигационог права постоји разликовање између повлачења и опозива понуде као једностране изјаве воље која представља извор облигација. У том погледу се истиче да ове две радње не треба поистовећивати, јер су разлике између њих битне. Опозивањем се окончава правно дејство понуде које је већ наступило, док се повлачењем спречава да правно дејство понуде наступи. Види: Јаков Радишић, *Облигационо право – описни део*, 7. издање, Номос, Београд, 2004, стр. 97. Примена аналогije заснована је на чињеници да и оставка директора представља изјаву воље која производи одређено правно дејство, иако истовремено не представља и извор облигација.

39 Види: ЗПД (2004) чл. 322 ст. 3.

ке се може посматрати као понуда за склапање споразума о наставку мандата.⁴⁰

Веће дилеме се јављају код правне природе прихвата опозива оставке, односно да ли је у питању ново именовање, да ли мандат почиње да тече испочетка или се наставља претходно започети мандат? Када се каже ново именовање првенствено се мисли на именовање са пуним мандатним периодом (одређен статутом, у складу са законом). Уколико би се прихват опозива правно третирао као ново именовање наведено би ишло у прилог схватању да је само орган именовања надлежан за прихват опозива. У суштини с обзиром да се говори о околности када је функција директора већ престала, онда је исправно прихватити став да је у питању ново именовање. Међутим како је већ истакнуто наш закон за прихватање опозива оставке предвиђао је надлежност чланова управног одбора, те у складу са тиме не би се могло сматрати да прихват опозива представља ново именовање (осим за чланове извршног одбора), јер није потекло од стране законом овлашћеног органа. Такође треба имати у виду одредбу ЗПД која каже да лице које је већ именовано за директора друштва, може бити поново именовано на исту функцију тек по истеку претходног мандата.⁴¹ Како у случају оставке директора мандат није остварен у целости, већ је прекинут, уколико се прихвати опозив оставке директора исти не може бити сматран новим именовањем, јер је ново именовање правно могуће тек по целокупном истеку претходног мандата.⁴² Дакле, прихват опозива оставке не би требало схватати као ново именовање.

Друго питање јесте да ли у случају прихвата опозива оставке временски период којим је одређен мандат директора наставља да тече или се обнавља. Одговор на ово питање делимично је дат у претходно наведеном, те како је указано да када мандат директора није у потпуности истекао, не може доћи ни до околности да мандат поново почиње да тече. Дакле, у случају прихвата опозива оставке могуће је да се мандат директора настави на временски период који је протекао пре оставке, а до истека периода на који гласи мандат.

40 Ј. Барбић, *нав. дело*, стр. 491.

41 Види: ЗПД, чл. 385. Наведени члан закона уређује мандат директора. Директори могу бити именовани на период одређен статутом, али који не може бити дужи од четири године. Тек по истеку мандата директор може бити поново именован.

42 У хрватском праву постоји такође ограничење у погледу новог именовања лица које се већ налази на функцији директора. Ново именовање у хрватском праву се може догодити тек у последњој години мандата, али не и раније. Сматра се да је разлог прописивања такве одредбе спречавање утицаја тренутног стања на одлуку о именовању јер је потребно да протекне дуже време како би се оценио рад директора у друштву. Види: Ј. Барбић, *нав. дело*, стр. 492.

Имајући у виду напред наведено евентуално би се прихват опозива оставке могао сматрати новим именовањем само уколико потиче од стране органа именовања и уколико гласи на период мандата који је преостао (под условом да је статутом друштва предвиђено да директор друштва може бити именован и на краћи временски период).

На крају ради поједностављења схватања природе прихвата опозива оставке директора, може се закључити да како је у питању одузимање правног дејства изјаве воље којом су узроковане одређене промене (престанак чланства у управи друштва), прихват опозива оставке наједноставније се може схватити као *йравно средсйво за йовраћај у йрейходно сйање и као йравни основ да се мандатй дирекйтора насйави йамо йде је йрекинуий осйавком за йреосйало време йрајања мандатйа дефинисаној законом или актйима друштйва*.

IV Закључак

Институт оставке директора привредног друштва у нашој литератури није био предмет детаљније правне анализе. Такво стање ствари вероватно је било узроковано оскудним законским решењима, али и чињеницом да се на први поглед чини да о предметном институту нема се баш много тога рећи. Након измена закона који знатно детаљније регулише оставку директора, у односу на ранија решења, као и након анализе тих одредби уочава се да и у овом случају постоје бројна правна питања на која је било потребно одговорити.

У овом раду оставка директора анализирана је у оквиру два питања: 1) правна природа оставке и 2) услови потребни за престанак чланства у управи друштва оставком.

Оставка директора привредног друштва је дефинисана као изјава воље (правна радња) којом члан управе саопштава привредном друштву (законом одређеном органу друштва) да престаје са обављањем функције пре истека периода на који је именован.

У оквиру услова неопходних за престанак обављања функције оставком, поставља се питање у којој форми, коме органу унутар друштва је потребно саопштити оставку, када изјава воље којом се саопштава оставка производи правно дејство и да ли постоји могућност опозива оставке.

Оставка директора је формална изјава воље, обзиром на то да закон захтева да буде саопштена друштву у писменој форми.

Опште правило у нашем праву јесте да се оставка саопштава преосталим директорима, а не органу именовања. Само у једном случају

се оставка саопштава органу именована – код оставке извршних директора друштва дводомне унутрашње структуре (оставку саопштавају надзорном одбору).

Постојеће решење може се сматрати оправданим из разлога јер се на извршне директоре друштва дводомне унутрашње структуре не примењује институт кооптације. У случају оставке директора друштва једнодомне унутрашње структуре или оставке члана надзорног одбора, преостали директори применом института кооптације могу решити проблем недостајућег директора, који ће вршити функцију до наредне седнице скупштине.

Оставка директора привредног друштва производи унутрашње и спољашње правно дејство.

Интерно правно дејство оставке директора настаје у тренутку саопштавања оставке друштву (или у неком каснијем тренутку уколико је наведен у самој оставци), а испољава се у престанку функције.

Екстерно правно дејство оставке директора настаје даном који следи иза регистрације оставке у регистру привредних субјеката, а испољава се у чињеници да односно лице више није овлашћено да заступа друштво у правним односима са трећим лицима. Код овог правила закон предвиђа два изузетка.

У случају да оставка директора није регистрована закон даје могућност друштву да доказује да је треће лице упознато или морало бити упознато са оставком директора друштва. Такође, за случај да је оставка директора регистрована, закон даје могућност трећем лицу да доказује да је за њега било немогуће да се у одређеном временском периоду након регистрације упозна са постојањем оставке директора односног друштва.

Веома важно питање за престанак функције директора оставком јесте да ли постоји могућност опозива оставке. Као што је већ речено, за разлику од претходног уређења, наш закон више не садржи одредбу о могућности опозива оставке директора. У складу са наведеним, јасно је да како нема изричите регулативе овог питања не постоји основ да се сматра да исти није дозвољен. Међутим, у случају одсуства изричите регулативе, најважније питање код опозива оставке на које је потребно дати одговор јесте који орган друштва би могао бити надлежан за прихватање опозива оставке. С обзиром да опозив оставке суштински представља одузимање правног дејства изјаве воље која је већ довела до престанка функције, најприкладније решење би било да је за прихват опозива оставке надлежан орган именована. Орган именована као законом одређен орган за одлучивање о именовану и разрешењу директора друштва, чини се као једини компетентан да одлучује о поновном

ангажовању директора у околностима када је функција већ престала изјавом воље којом је директор саопштио оставку друштву. Међутим опозив оставке не треба схватати као поновно именованье већ као правни основ да се мандат директора настави тамо где је прекинут оставком за преостало време трајања мандата дефинисаног законом или актима друштва.

Jovana VELIČKOVIĆ, M.A.
a.o.d. Janković, Popović, Mitić

RESIGNATION OF COMPANY DIRECTOR (LEGAL NATURE AND TERMS FOR TERMINATION OF FUNCTION)

Summary

The article analyzes the legal institute of resignation of company director. The legal analysis of this institute should cover three groups of issues: the legal nature of resignation of company director, the requirements for membership in the company's management to cease by resignation and the legal consequences of director's resignation. Analysis of the legal nature of director's resignation covers the legal nature of the director's statement of intent by which he notifies the company of his resignation. Regarding the requirements that must be met for membership in company's management to cease by resignation, the article discusses what those requirements are, as well as additional matters that could be contentious in a specific case; for instance, the possibility of revoking the resignation.

Key words: *director's resignation, legal nature of resignation, statement of intent, legal requirements for membership in the company's management to cease by resignation, revoking the resignation.*